

Lieta C-393/19

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2019. gada 21. maijs

Iesniedzējtiesa:

Apelativen sad – Plovdiv (Bulgārija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2019. gada 16. maijs

Apsūdzētais:

OM

Pārējie lietas dalībnieki

Okrazhna prokuratura – Haskovo

Apelativna prokuratura – Plovdiv

Pamatlietas priekšmets

Aizstāvja apelācijas sūdzība par parastā procesā Nr. 709/18 taisīto *Okrazhen sad – Haskovo* [Haskovas apgabaltiesas] kriminālspriedumu, ar kuru apsūdzētais OM tika notiesāts par kontrabandu lielā apmērā, ciktāl spriedumā tika noteikts konfiscēt noziedzīgā nodarījuma rīku par labu valstij.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. panta 1. punkts un 47. pants

Lūgums ir iesniegts saskaņā ar LESD 267. panta pirmās daļas b) punktu.

Prejudiciālie jautājumi

1) Vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka negatīvi ietekmēta vispārējo interešu un prasības aizsargāt tiesības uz īpašumu līdzsvara dēļ nav pieļaujams tāds valsts tiesiskais regulējums kā Bulgārijas Republikas *Nakazatelen kodeks* (Kriminālkodekss, *NK*) 242. panta 8. punkts, saskaņā ar kuru kontrabandas lielā apmērā izdarīšanai izmantots transportlīdzeklis, kas pieder trešajai personai, kura nav zinājusi, tai nebūtu bijis jāzina vai tā nebūtu varējusi zināt, ka tās darbinieks izdara noziedzīgu nodarījumu, ir jākonfiscē par labu valstij?

2) Vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka nav pieļaujams tāds valsts tiesiskais regulējums kā *NK* 242. panta 8. punkts, saskaņā ar kuru transportlīdzekli, kas pieder citai personai, nevis tai, kura ir izdarījusi noziedzīgo nodarījumu, var konfiscēt, nenodrošinot īpašniekam tiešu piekļuvi tiesām sava viedokļa izteikšanai?

Savienības tiesību normas un judikatūra

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 17. un 47. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/42/EK (2014. gada 3. aprīlis) par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā 33. apsvērumš

Valsts tiesību normas

Nakazatelen kodeks (Kriminālkodekss, *NK*) 242., 37., 44. un 53. pants

Nakazateleno-Protsešualen kodeks (Kriminālprocesa kodekss, *NPK*) 111. panta 1. punkts

1951. gada *Zakon za sobstvenostta* (Likums par īpašumu) 108. pants

Saskaņā ar *NK* 242. panta 8. punktu transportlīdzeklis vai pārvadāšanas līdzeklis, kas ir izmantots kontrabandas preču transportēšanai vai pārvadāšanai, ir jākonfiscē par labu valstij, pat ja tas nepieder noziedzīgā nodarījuma izdarītājam, ja vien tā vērtība nepārprotami nav atbilstīga noziedzīgā nodarījuma smagumam.

Iesniedzējtiesa paskaidro, ka saskaņā ar Bulgārijas tiesībām tāda noziedzīga nodarījuma kā kontrabanda lielā apmērā izdarīšanai izmantota noziedzīgā nodarījuma rīka konfiskācija ir paredzēta kā noziedzīgā nodarījuma neizbēgamas sekas, neņemot vērā, kam pieder šis noziedzīgā nodarījuma rīks. Šāda konfiskācija ir nevis sods, bet gan sekas tam, ka konfiscētais noziedzīgā nodarījuma rīks ir paredzēts kontrabandas izdarīšanai. Tādējādi, kaut arī konfiskācija ir nelabvēlīgs pasākums, tomēr tā nav sods saskaņā ar Bulgārijas Kriminālkodeksu. To nevar

pielīdzināt “konfiskācijas” sodam, kas nozīmē noziedzīgā nodarījuma izdarītāja īpašuma atsavināšanu.

Turklāt ir jāņem vērā, ka speciālā norma *NK* 242. panta 8. punktā par transportlīdzekļa vai pārvadāšanas līdzekļa konfiskāciju ir izņēmums no vispārējās normas *NK* 53. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru noziedzīgā nodarījuma rīkus konfiscē tikai tad, ja tie pieder noziedzīgā nodarījuma izdarītājam. *NK* 242. panta 8. punkta noteikumā konfiskācijas par labu valstij joma ir formulēta acīmredzami plašāk nekā *NK* 53. panta 1. punkta pamatnoteikumā.

Jēdziens “noziedzīga nodarījuma rīks” ir definēts juridiski saistošajā Bulgārijas Republikas judikatūrā. Saskaņā ar *Varhoven sad* [Augstākās tiesas] plēnuma interpretācijas spriedumu Nr. 84/01.12.1960 krimināllietā Nr. 78/1960 lietas ir “paredzētas” noziedzīga nodarījuma izdarīšanai, ja tās faktiski ir izmantotas tā izdarīšanai. Attiecīgais princips tika radīts agrākās *Varhoven sad* plēnuma lēmumā Nr. 11/1971 krimināllietā Nr. 8/1971. Saskaņā ar to lietas ir paredzētas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai, “ja tās tieši un nepastarpināti ir izmantotas kā rīks vai līdzeklis tīša noziedzīga nodarījuma sastāva īstenošanai”. Tādējādi noziedzīgā nodarījuma rīks nav tas pats kas noziedzīgā nodarījuma priekšmets, jo runa ir par lietām, kas konkrētā situācijā ir paredzētas kriminālsodāmas darbības veikšanai. Noziedzīgā nodarījuma rīks ir lieta tikai tad, ja tā ir tieši saistīta ar noziedzīgo darbību, nevis ar citām noziedzīgā nodarījuma pazīmēm. Galvenokārt runa ir par tādiem gadījumiem kā šajā lietā, kur noziedzīgā darbība kā tāda tiek veikta, izmantojot transportlīdzekli vai pārvadāšanas līdzekli. Šis ir tāds gadījums, jo noziedzīgo darbību veido preču faktiska pārvadāšana (faktiska transportēšana) pāri robežai.

Īss faktu un tiesvedības izklāsts

- 1 2018. gada jūlijā apsūdzētais OM strādāja Turcijas transporta uzņēmumā “Plastnak Nakliat Turizam Sanayi Ve Tidzharet Anonim Shirketi”. Viņš veica starptautiskus pārvadājumus ar autovilcienu, ko veidoja “Mercedes” zīmola vilcējs un tam piekabināta “Tirsan” zīmola piekabe.
- 2 2018. gada 11. jūlijā viņam bija jāveic savs nākamais brauciens no Turcijas pilsētas Stambulas uz Delmenhorstas [*Delmenhorst*] pilsētu Vācijas Federatīvajā Republikā, lai transportētu lazdu riekstu pastu. Laikā pirms viņa izbraukšanas ar viņu sazinājās nezināma persona un ierosināja viņam pret atlīdzību kontrabandas ceļā ievest Vācijā 2940 senas zelta monētas. Apsūdzētais piekrita un paņēma zelta monētas. To kopējais svars bija 24,85 kg, un tās bija sadalītas uz trim plastmasas *Coca-Cola* pudelēm ar 1,5 l tilpumu un nogrieztu augšējo daļu. Lai paslēptu pudeļu saturu, tās bija aptītas ar melnu audumu un līmlenti. Apsūdzētais paslēpa šīs trīs pudeles standarta nodalījumā, kas atradās zem vadītāja sēdekļa un bija paredzēts bagāžai, instrumentiem un citiem piederumiem. Nodalījums bija skapis ar durvīm, kas tika pārvietotas, nospiežot taustiņu autovadītāja sēdekli (taustiņš bija pieejams tikai vadītāja kabīnes iekšpusē).

- 3 Apsūdzētais paslēpa pudeles ar monētām nodalījumā starp četrām automobiļu stiklam paredzētām plastmasas plāksnēm un aizvāriem un nevienu neinformēja par savu nodomu izdarīt noziedzīgu nodarījumu.
- 4 2018. gada 12. jūnija rītā viņš bez problēmām šķērsoja robežpārejas punktu “Kapakule” un caur robežpārejas punktu “Kapitan Andreevo” nokļuva Bulgārijas Republikas teritorijā. Otrajā robežkontroles punktā viņš nostājās “Ieceļojošo kravas automašīnu” rindā, lai izietu robežkontroli un muitas kontroli.
- 5 Šajā brīdī kontrollīnijas dienestā ieradās muitas ierēdnis un liecinieks DM. Viņš veica autovilciena un preču standarta pārbaudi, tās laikā aicinot autovadītāju atvērt nodalījumu. Apsūdzētais to izdarīja, un liecinieks atklāja pudeles. Uz muitas ierēdņa jautājumu par pudeļu saturu apsūdzētais atbildēja, ka tur atrodas transportlīdzekļu rezerves daļas. Muitas ierēdnis nolēma rūpīgi pārbaudīt pudeles un vienu no tām iegriezā. Pēc tam viņš atrada monētas. Viņš pieņēma, ka runa ir par kultūrvēsturisku vērtību, un pieaicināja reģiona vēstures muzeja ekspertu, kurš apstiprināja šo pieņēmumu.
- 6 Senajām monētām, vilcējam, piekabei, aizdedzes atslēgai un autovadītāja apliecībai tika uzlikts arests un tās tika izņemtas kā pierādījumi. Autovilciens tika pienācīgi pārbaudīts, nofotografēts, vērtības noteikšanai to novērtēja eksperts un pēc tam tas tika pieņemts glabāšanā.
- 7 Ekspertam uzticētajā arheoloģiskajā numismātikas atzinumā, ko lietas dalībnieki neapšaubā, tika secināts, ka visas monētas ir īstas un ir arheoloģiski objekti. Runa esot par no vēstures zinātnes viedokļa ļoti vērtīgu kolektīvu atradumu, proti, monētu dārgumu krājumu. Tā kā monētas ir dārgumu krājums, tām esot liela vērtība gan no zinātnes viedokļa, gan izstāžu vajadzībām. Rezultātā katra monēta tika novērtēta 25 BGN vērtībā; tika atzīts, ka visu monētu kopējā vērtība ir 73 500 BGN.
- 8 Preču novērtējuma neapstrīdamajos secinājumos tika atzīts, ka “Mercedes” zīmola vilcēja, ar kuru tika transportētas monētas, vērtība ir 81 529,50 BGN un pie tā piekabinātās “Tirsan” zīmola piekabes vērtība ir 23 721,25 BGN.
- 9 Tiesvedība pirmajā instancē notika bez apsūdzētā klātbūtnes. Aizstāvis nelūdza nopratināt lieciniekus un izmantot dokumentus, tas arī neapstrīdēja faktus, kas bija minēti apsūdzības rakstā, ar kuru bija uzsākta tiesvedība. Šie fakti atbilst tiesas pieņēmumiem. Apsūdzības rakstā netiek nepārprotami norādīts, ka uzņēmumam, kuram pieder autovilciens, nav saiknes ar noziedzīgo nodarījumu (tas netiek norādīts arī pirmās instances tiesas sniegtajā pamatojumā); tomēr no pieņemtā faktu izklāsta izriet, ka šādas saiknes nav.
- 10 Pirmstiesas izmeklēšanas laikā lietā aplūkotā vilcēja īpašnieka vadītājs uzzināja par tiesvedību un pilnvaroja advokātu *Dimitar Sladov* pārstāvēt viņu saistībā ar pierādījuma statusā izņemtā autovilciena glabāšanu. Pirmstiesas procesā advokāts *Sladov* lūdza atdot vilcēju un piekabi. Lietu uzraugošais prokurors un pēc sūdzības pirmās instances tiesa noraidīja autovilciena atdošanas pieteikumu.

- 11 Savā nobeiguma runā pirmās instances tiesā advokāts *Ivanov* neaicināja atzīt sava klienta nevainīgumu vai viņu attaisnot. Viņš aicināja piespriest vieglāku sodu un nepiemērot *NK 242.* panta 8. punktu, turklāt viņš pirmoreiz apgalvoja, ka šī tiesību norma un iepriekš minētās tiesību normas ir pretrunā Savienības tiesībām.
- 12 Ar parastā procesā Nr. 709/18 taisīto *Okrazhen sad – Haskovo* kriminālspriedumu Nr. 13/22.03.2019. apsūdzētais OM tika notiesāts par noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar *NK 242.* panta 1. punkta e) apakšpunktu – monētu dārgumu krājuma kontrabandu lielā apmērā, tās vērtība atbilst sastāva pazīmei “lielā apmērā”. Viņam piespriests pamatsods bija brīvības atņemšana uz trim gadiem un papildsods – naudas sods 20 000 BGN apmērā. Pamatsoda izpilde tika atlikta uz četriem gadiem no sprieduma spēkā stāšanās dienas. Monētas, kas bija noziedzīgā nodarījuma priekšmets, tika konfiscētas saskaņā ar *NK 242.* panta 7. punktu par labu valstij. Saskaņā ar *NK 242.* panta 8. punktu par labu valstij tika konfiscēts arī lietā aplūkotais vilcējs kā rīks, kas tika izmantots kontrabandas preču transportēšanai. Piekabe, kas nebija tieši saistīta ar transportēšanu, tika atgriezta tās īpašniekam, Turcijas uzņēmumam.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 13 Apelācijas sūdzībā tiek apgalvots, ka, konfiscējot vilcēju, tika pārkāptas arī apsūdzētā tiesības uz aizstāvību. Esot pārkāptas Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECPAK), Konvencijas papildprotokola, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Pamattiesību harta”) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 952/2013 (2013. gada 9. oktobris), ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu, tiesību normu prasības.
- 14 Tiesas sēdē advokāts *Ivanov* uzturēja spēkā apelācijas sūdzību un iesniedza jaunus argumentus par viedokli, ka rīkojums par tāda transportlīdzekļa konfiskāciju, kurš pieder citai personai, nevis viņa klientam, ir izdots nelikumīgi. Viņš apgalvo, ka konfiskācija ir pretrunā arī Direktīvas 2014/42 prasībām, kurā ir sniegtas atsauces uz ECPAK un Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) judikatūru; turklāt konfiskācija arī neesot atbilstīga Konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, meklēšanu, arestēšanu un konfiskāciju 5. panta prasībai, saskaņā ar kuru ieinteresētajām personām ir jābūt pieejamiem efektīvas tiesiskās aizsardzības līdzekļiem savu tiesību aizsardzībai. Turklāt advokāts *Ivanov* uztur spēkā savu īpašo pieprasījumu apelācijas tiesai lūgt Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālu nolēmumu, lai tiktu izvērtēts apgalvotais konkrētu Savienības tiesību normu pārkāpums.
- 15 *Prokuror ot Apelativna prokuratura – Plovdiv* [Plovdivas apelācijas prokuratūras prokurors] lūdz noraidīt īpašo pieprasījumu, jo neesot vajadzības pēc Savienības tiesību interpretācijas. *Okrazhen sad – Haskovo* rīkojums konfiscēt transportlīdzekli, ar kuru tika pārvadātas vērtīgās kontrabandas preces, apelācijas tiesai esot jāapstiprina, jo *NK 242.* panta 8. punkta piemērošana Bulgārijas judikatūrā nekad neesot bijusi strīdu vai domstarpību priekšmets. Prokuratūra

atsaucas uz Bulgārijas Republikas *Varhoven kasatsionen sad* [Augstākās kasācijas tiesas] spriedumiem, kuros ir uzsvērts, ka konfiskācija ir jāveic kā kontrabandas darbības neizbēgamas sekas neatkarīgi no tā, vai konfiscētais īpašums pieder noziedzīgā nodarījuma izdarītājam vai trešajai, labticīgai personai. Bulgārijas Republikas *Varhoven kasatsionen sad* esot uzturējusi spēkā judikatūru par lietām saistībā ar NK 242. pantā minētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, un šajās lietās neesot atzīts, ka būtu pārkāpts dažādu ietekmēto interešu līdzsvara princips, kas ir nostiprināts *Ivanov* minētajos Savienības tiesību aktos. Tas, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir atņemtas tiesības to lietot, esot leģitīmas un samērīgas noziedzīgā nodarījuma sekas. Katrai dalībvalstij esot iespēja noteikt šādu konfiskāciju vispārējās interesēs.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 16 Atbildei par attiecīgo Savienības tiesību jēgu un saturu ir svarīga nozīme, lai pieņemtu pareizu nolēmumu izskatāmās krimināllietas tiesvedībā. NK 242. panta 8. punkta noteikums ir nepārprotams un nav jāinterpretē: tiesai ir jākonfiscē kontrabandas lielā apmērā izdarīšanai izmantots rīks neatkarīgi no tā, kam tas pieder. Šī tiesību norma tika pieņemta laikā, kad Bulgārijai vēl nebija saistošas Kopienas tiesības, un, iespējams, nav saderīga ar dažām Savienības tiesību normām. Konkrēti, tā var nebūt atbilstīga Pamattiesību hartas 17. panta 1. punkta un 47. panta prasībām. Tas, ka transportlīdzeklis un pārvadāšanas līdzeklis, kas paredzēts kontrabandas preču transportēšanai vai pārvadāšanai NK 242. panta izpratnē, saskaņā ar NK 242. panta 8. punktu tiek konfiscēts par labu valstij arī tad, ja tas nepieder noziedzīgā nodarījuma izdarītājam, apelācijas tiesas skatījumā var izraisīt nesamērīgumu starp noziedzīgā nodarījumā nekādi neiesaistītas un ar to nekādi nesaistītas trešās personas interesēm un valsts interesēm konfiscēt šīs personas īpašumu, jo tas ir izmantots noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai. Tā kā valsts tiesībās nav paredzēta noziedzīgā nodarījuma rīka īpašnieka uzklaušanās procedūra, tas var nozīmēt, ka ir pārkāpta arī Pamattiesību hartas 47. panta prasība (kas ir pārņemta no ECPAK 6. panta), saskaņā ar kuru ir jānodrošina efektīvas tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas obligāti ietver tiešu piekļuvi tiesām.
- 17 Uz Bulgārijas Republikas valsts tiesību nesaderību ar minētajām Savienības tiesību normām norāda ECT 2015. gada 13. oktobra 4. palātas spriedums *ŪNSPED PAKET SERVIZI SAN. VE TIC. A. Ş.* pret Bulgāriju (sūdzība 3503/2008). Tajā tiek aplūkots gadījums, kad, pamatojoties uz Bulgārijas Republikas NK 242. panta 8. punktu, tika konfiscēta kravas automašīna, kas piederēja Turcijas Republikā reģistrētam uzņēmumam. Šajā spriedumā tiek atzīts, ka konfiskācija ir pretrunā ECPAK papildprotokola 1. pantam, kura saturs pārklājas ar Pamattiesību hartas 17. panta 1. punkta par tiesībām uz īpašumu saturu. Turklāt spriedumā ir norādīts, ka kravas automašīnas īpašniekam tika liegta piekļuve tiesām. Piekļuve tiesām kā efektīvas tiesiskās aizsardzības īstenošanas līdzeklis ir garantēta Pamattiesību hartas 47. pantā. ECT spriedumā tiek norādīts, ka procedūras, kurā ieinteresētā persona var izteikt savu nostāju, neesamība izraisīja to, ka valsts iestādes nevarēja pārbaudīt konfiskācijas

samērīgumu, kas savukārt izraisīja to, ka nebija iespējams nodrošināt visu ietekmēto interešu “līdzsvaru”. Tiek uzsvērts, ka šis līdzsvars ir atkarīgs no daudziem faktoriem, tostarp, no īpašnieka rīcības. Līdz ar to valsts iestādēm esot jāņem vērā vainas vai rūpības pakāpe attiecībā uz konfiscēto īpašumu vai vismaz līdzsvars starp īstenoto rīcību un noziedzīgo nodarījumu. Tiek atzīts, ka attiecīgajam uzņēmumam tika radīts individuāls un pārmērīgs apgrūtinājums; šajā kontekstā tiek norādīts uz 1982. gada 23. septembra spriedumu *Sporrong* un *Lonnroth* pret Zviedriju (69.–73. punkts, A sērija, Nr. 52).

- 18 Iesniedzējtiesas skatījumā ir lietderīgi citēt ECT 1986. gada 4. oktobra sprieduma *Agosi* pret Apvienoto Karalisti (sūdzība 9118/80, A sērija, Nr. 108), kur ir teikts: “Lai konfiskācija saskaņā ar ECPAK papildprotokola 1. panta 2. punktu būtu pamatota, ir pietiekami, ka valsts nodrošina vispārējo interešu un ieinteresētās personas interešu līdzsvaru [...]. Līdzsvara nodrošināšana ir atkarīga no daudziem faktoriem; šajā gadījumā īpašuma īpašnieka rīcība, tostarp viņa vainas vai rūpības pakāpe, ir tikai viens elements no daudziem faktoriem, kuri ir jāņem vērā. Līdz ar to, lai gan 1. panta 2. punktā nav noteiktas nepārprotamas procesuālās prasības, [ECT] ir jāņem vērā, vai šajā lietā piemērojamās procedūras bija organizētas tā, ka tostarp bija iespējams pienācīgi ņemt vērā sūdzību iesniegušā uzņēmuma vainas vai rūpības pakāpi vai vismaz uzņēmuma rīcības un [...] tiesību pārkāpuma samērīgumu; un arī, vai attiecīgās procedūras sūdzību iesniegušajam uzņēmumam deva pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli kompetentajām iestādēm”.
- 19 Turklāt ir jāņem vērā Direktīvas 2014/42 33. apsvēruma. Saskaņā ar to ir jāparedz īpašas garantijas un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai saglabātu arī tādu trešo personu pamattiesības, kurām netiek piemērota kriminālvajāšana. Tālāk ir noteikts, ka šīs garantijas ietver to trešo personu tiesības tikt uzklautām, kas apgalvo, ka ir attiecīgā īpašuma īpašnieki.
- 20 Ņemot to vērā, lietu izskatošās tiesas palātas skatījumā šim jautājumam par abu aplūkoto Pamattiesību hartas tiesību normu jēgu un piemērojamību, kā arī par šo tiesību normu prasību iespējamo neizpildi ar valsts tiesisko regulējumu, kas ir ietverts NK 242. panta 8. punktā par tāda noziedzīgā nodarījuma rīka konfiskāciju, kurš ir izmantots kontrabandas lielā apmērā izdarīšanai, ir tieša (prejudiciāla) nozīme pareiza nolēmuma pieņemšanai gan šajā lietā, gan citās lietās ar tādu pašu priekšmetu.